

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060101

DOM
2022-02-09
Stockholm

Mål nr
M 6224-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-05-06 i mål nr M 5065-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Hela Kraft AB

Ombud: Advokat V.F.

Motparter

1. Kammarkollegiet
2. Länsstyrelsen i Värmlands län
3. Mangskogsälvarnas Fiskevårdsområdesförening
4. Älvräddarnas Samorganisation

SAKEN

Ansökan om förlängning av arbetstid avseende byggande av omlöp (fiskväg) vid Åmot kraftverk i Arvika kommun

Dok.Id 1771278

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom förlänger Mark- och miljööverdomstolen den arbetstid som bestämts i punkten 4 i Vänersborgs tingsrätts, miljödomstolen, dom den 19 maj 2009 i mål nr M 1119-08 (och som genom samma tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom den 8 april 2015 i mål nr M 880-14 tidigare förlängts) till två (2) år efter det att Mark- och miljööverdomstolens dom i detta mål fått laga kraft, dock längst till och med den 26 april 2024.
 2. Mark- och miljööverdomstolen avslår Länsstyrelsens i Värmlands län och Kammarkollegiets yrkanden om ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Hela Kraft AB (Hela Kraft) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska medge förlängning av arbetstiden i enlighet med bolagets yrkanden i mark- och miljödomstolen.

Länsstyrelsen i Värmlands län, Kammarkollegiet och Älvräddarnas Samorganisation har motsatt sig bolagets ändringsyrkande.

Länsstyrelsen och **Kammarkollegiet** har, för det fall förlängd arbetstid skulle medges, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva nya eller strängare villkor för fiskvägen och för anläggandet av denna, vilka företrädesvis ska tillgodose följande:

- Den fiskväg som inrättas ska vara anpassad både för stark- och svagsimmande fiskarter och andra akvatiska organismer. För fiskvägens funktion ska gälla ett krav avseende en total effektivitet – dvs. effektivitet avseende både den andel av vandrande fiskar som finner fiskvägen och den andel fiskar som passerar igenom fiskvägen – om minst 90 till 94 procent för uppströmsvandrande fisk och minst 90 procent för nedströmsvandrande fisk.
- Vid Åmot kraftverk ska inrättas ett låglutande galler för nedströmspassage för fisk med en maximal lutning om 35°, en spaltvidd om 10–13 millimeter och flyktöppningar med erforderligt vatten. (Gallren ska ha en design som motsvarar bästa möjliga teknik för nedströmsvandring av fisk.)
- Verksamhetsutövaren ska kontinuerligt kontrollera och säkerställa fiskvägens och fingallrets funktion och effektivitet.
- En mätstation för momentan avläsning av vattenföringen i fiskvägen ska inrättas. Mätstationen får inte utgöra vandringshinder.
- Innan den nya arbetstiden löper ut och fiskvägen ska tas i drift ska ett förslag till kontrollprogram ges in till tillsynsmyndigheten av vilket ska framgå hur driften och funktionen av fiskvägen liksom funktionen av fingallret och flyktöppningarna ska följas upp. Inom samma tid ska ett förslag till kontrollprogram för driften av kraftverket upprättas och ges in till tillsynsmyndigheten.

- Vid arbeten i eller i omedelbar anslutning till vattenområden ska fordon och arbetsmaskiner i den mån det är möjligt använda drivmedel och oljor som är miljöklassade.
- Arbeten i vattenområden ska bedrivas med försiktighet och på ett sådant sätt att grumling eller utsläpp i vattnet i den mån det är möjligt undviks. Grumlande arbeten får inte utföras under perioden den 15 september t.o.m. den 31 oktober.

Hela Kraft har motsatt sig att det vid en förlängning av arbetstiden meddelas nya eller strängare villkor.

Mangskogsälvarnas Fiskevårdsområdesförening har förelagts att svara i Mark- och miljööverdomstolen men har inte hörts av.

Länsstyrelsen och Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Hela Kraft har hänvisat till vad bolaget har anfört i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande förtydliganden och tillägg.

Förfarandet vid statlig finansiering, med allt vad det innebär i form av upphandling, redovisning, dokumentation och kontroller, skiljer sig helt från förfarandet vid egenfinansiering. Det är inget som går att rätta till i efterhand. Bland annat krävs länsstyrelsens medverkan från början. Länsstyrelsen har dock avböjt samarbete sedan tvisten i finansieringsfrågan inleddes. Tvisten har därmed hindrat Hela Kraft från att påbörja arbetena och detta har legat utanför bolagets kontroll. Hela Kraft har inte heller kunnat förutse att staten skulle backa från sitt åtagande att stå för anläggningskostnaderna. Det framgår av omprövningsdomen från 2009 att överenskommelsen med staten var en förutsättning för att domstolen skulle godkänna Kammarkollegiets ansökan (Vänersborgs tingsrätts, miljödomstolen, dom den 19 maj 2009 i mål nr M 1119-08). När Hela Kraft inledde samarbetet med länsstyrelsen hade en liknande lösning genomförts i närtid för det nedströms belägna Gullsby kraftverk, som ägs av en av delägarna i Hela Kraft.

Innan Kammarkollegiet meddelade att staten inte avsåg att stå för några kostnader i Åmot hade länsstyrelsen redan betalat ut viss ersättning för projektering till Hela Kraft. Under handläggningen av detta mål i Mark- och miljööverdomstolen har tingsrätten avgjort finansieringstvisten till Hela Krafts fördel (Vänersborgs tingsrätts dom den 2 juli 2020 i mål nr T 1819-18). Domen har fått laga kraft och det är därmed fastställt att staten ska finansiera anläggandet av fiskvägen. Förutsättningar finns nu för att genomföra arbetena. Hela Kraft har påbörjat planeringen och inbjudit länsstyrelsen att återuppta samarbetet.

Hela Kraft medger att det gått lång tid sedan gällande villkor formulerades, och att det därefter framkommit nya rön om hur fiskvägar ska konstrueras. De villkor som länsstyrelsen föreslagit är dock oskäligen. De är onödiga eftersom de ryms inom ramen för de relativt allmänt hållna villkoren i omprövningsdomen, alternativt inom ramen för tillsyn eller egenkontroll. Villkor om t.ex. passageeffektivitet tillämpas typiskt sett inte eftersom det inte går att mäta på något tillförlitligt sätt, och det saknas hjälpmedel för att avgöra vad som är bästa möjliga teknik; detta måste bedömas från fall till fall. Vidare kan de föreslagna villkoren inte meddelas utan omfattande utredning, vilket gör dem olämpliga i sig. Åmot kraftverk omfattas av omprövningen enligt den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften (NAP:en). De frågor rörande anläggningens funktion och vattenföring som länsstyrelsen nu lyft fram hanteras bäst inom ramen för den prövningen. Bestämmelsen i 11 kap. 27 § miljöbalken hindrar ytterligare pålagor från länsstyrelsen fram till dess att omprövning enligt NAP:en sker.

Länsstyrelsen har hänvisat till vad den anfört i mark- och miljödomstolen med bl.a. följande förtydliganden och tillägg.

Utförandet av fiskvägen har inte förutsatt länsstyrelsens medverkan. Kraven på genomförandet är desamma oavsett vem som betalar. Tvisten har därför inte utgjort något faktiskt hinder för Hela Kraft. Bolaget har hela tiden på egen hand kunnat utföra de arbeten som det ålagts i omprövningsdomen från 2009, men har valt att förhålla sig passivt. Om bolaget har likviditetsproblem och saknar möjlighet att ta upp lån är det inte ett sådant hinder som kan anses utgöra giltigt skäl för dröjsmål enligt 24 kap. 2 §

andra stycket miljöbalken. Trots att finansieringsfrågan nu har avgjorts genom laga-kraftvunnen dom befinner sig Hela Kraft i samma läge som tidigare, eftersom en utbetalning enligt domen riskerar att stå i strid med EU:s statsstödsregler och därför sannolikt inte kommer att ske. Hela Kraft har inte visat på vilket sätt statens åtagande i finansieringsfrågan har varit avgörande för domstolens bedömning vid omprövningen 2009. Det noteras att det inte avtalats något om när pengarna ska betalas ut.

Invändningen om att en utbetalning skulle strida mot statsstödsreglerna och även annan EU-rätt, som principen om att förorenaren betalar, framfördes redan i samband med den tidigare ansökningen om förlängning 2014. Denna invändning har Hela Kraft därför kunnat förutse inför att verksamheten övertogs 2016. Bolaget borde redan då ha ställt frågan till Kammarkollegiet för att få klarhet i vilka risker som var förenade med verksamheten. I stället väntade man till sent på året 2017, då frågan ställdes till länsstyrelsen.

Även om Hela Kraft ska anses ha haft giltigt skäl för dröjsmålet får det mot bakgrund av konflikten med EU-rätten anses olämpligt att medge förlängning av arbetstiden. En förlängning är även olämplig på den grunden att Hela Kraft underlåtit att ge in utredning som gör det möjligt att pröva frågan om nya eller strängare villkor.

Sedan omprövningsdomen 2009, då villkor för verksamheten senast formulerades, har det gått lång tid och skett såväl en rättsutveckling som en utveckling vad gäller synen på bästa möjliga teknik för vattenkraft och miljö kvalitetsnormer för vatten. Omprövningsdomen innehåller inga villkor om skyddsåtgärder och försiktighetsmått för de anläggningsarbeten som ska utföras. Det är inte tillräckligt att konstatera att gällande villkor är så pass ospecificerade att de i och för sig kan rymma moderna lösningar, eller att sådana rymms inom ramen för egenkontroll eller tillsyn. Det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att miljöbalkens krav på försiktighetsmått och bästa möjliga teknik efterlevs. Bolaget bör därmed även ha bevisbördan för att det inte är skäligt att föreskriva nya eller strängare villkor. Om bolaget påstår att de villkor som länsstyrelsen föreslagit är oskäliga ankommer det på bolaget att ge in utredning som visar varför och vilka uppföljningsbara villkor som i stället bör gälla. Länsstyrelsens

förslag kan inte avfärdas in blanco. Regleringen i 11 kap. 27 § miljöbalken hindrar inte att nya eller strängare villkor meddelas redan inom ramen för detta mål.

Kammarkollegiet och **Älvräddarna** har i allt väsentligt instämt i det som länsstyrelsen anfört.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen prövar först frågan om tvisten angående finansieringen av fiskvägen har utgjort giltigt skäl för Hela Krafts dröjsmål med anläggandet av fiskvägen i den mening som avses i 24 kap. 2 § andra stycket miljöbalken.

Bestämmelsen i 24 kap. 2 § andra stycket miljöbalken är generellt utformad och medger en skälighetsbedömning i det enskilda fallet. Det är ostridigt mellan parterna i detta mål att Kammarkollegiet, i samband med att kollegiet 2008 begärde omprövning av vattenverksamheten vid Åmot kraftverk, åtog sig att stå för anläggningskostnaden för fiskvägen och att kostnaden redan då uppskattades uppgå till miljonbelopp. Utfästelsen återges i reciten till omprövningsdomen från 2009 och Hela Kraft, som övertog Åmot kraftverk 2016, hade därmed fog för att förvänta sig att staten skulle bekosta anläggandet av fiskvägen. När staten därefter tog tillbaka utfästelsen och Hela Kraft blev tvunget att stämma staten för att hävda sin rätt, vilket i sin tur ledde till att länsstyrelsen avbröt det samarbete om fiskvägen som hade inletts, får Hela Kraft anses ha haft giltigt skäl för sitt dröjsmål. Detta inte minst med hänsyn till att statens betalningsansvar numera är fastställt genom Vänersborgs tingsrätts dom den 2 juli 2020 i mål nr T 1819-18, som fick laga kraft den 3 maj 2021. Den omständigheten att Hela Kraft inte på egen hand har drivit arbetena vidare, med de betydande ekonomiska risker för bolaget som det skulle ha inneburit, kan i detta fall inte föranleda någon annan bedömning. Det ligger uppenbarligen inte heller i det allmännas intresse att bolaget, utan länsstyrelsens medverkan, genomför en åtgärd som staten är betalningsansvarig för.

Mark- och miljööverdomstolen prövar därefter om det, trots att giltigt skäl för dröjsmålet föreligger, kan anses olämpligt att medge förlängning av arbetstiden (jfr NJA 1982 s. 742). Länsstyrelsen och Kammarkollegiet har, trots att statens

betalningsansvar nu fastställts av domstol, gjort gällande att en utbetalning från staten till Hela Kraft skulle strida mot de unionsrättsliga statsstödsreglerna och att en förlängning av arbetstiden därför skulle vara olämplig. Myndigheterna har också påstått att utredningen vad gäller villkor är bristfällig och att det ska falla tillbaka på bolaget.

En eventuell oförenlighet med unionsrätten kan inte göras gällande av staten mot den enskilde efter att saken har avgjorts rättskraftigt genom domstols dom. Även unionsrättsligt gäller rättssäkerhetsprincipen om lagakraftvunna avgörandens orubblighet (jfr t.ex. EU-domstolens dom i de förenade målen C-392/04 och C-422/04 i-21 och Arcor, ECLI:EU:C:2006:586, punkten 51). Statens betalningsansvar har i detta fall fastställts i dom som fått laga kraft. Staten har i den rättegången varit oförhindrad att invända mot betalningsskyldigheten på den grund som nu lyfts fram. Åberopsbördan även för denna ogiltighetsgrund (detta motfaktum) har legat på staten. Möjligheten att göra invändningen är därför nu prekluderad och staten, inkluderande samtliga statliga myndigheter som agerar för statens räkning, har att respektera domen och den betalningsskyldighet som har fastställts genom densamma. De unionsrättsliga statsstödsreglerna saknar således relevans för bedömningen av frågan om arbetstidsförlängning i detta mål. Inte heller kan det som anförts om bristande utredning i villkorsfrågan medföra att en förlängning av arbetstiden ska anses olämplig, se vidare nedan.

Till skillnad från mark- och miljödomstolen bedömer Mark- och miljööverdomstolen alltså att skäl för förlängning av arbetstiden föreligger.

Mark- och miljööverdomstolen tar slutligen ställning till om det finns anledning att i samband med förlängningen av arbetstiden meddela nya eller strängare villkor.

Enligt 24 kap. 2 § andra stycket miljöbalken får tillståndsmyndigheten, i samband med förlängning av arbetstiden, föreskriva nya eller strängare villkor efter vad som är skäligt. Om nya eller strängare villkor ska meddelas får därmed avgöras genom en samlad skälighetsbedömning. Bestämmelsen 11 kap. 27 § andra stycket miljöbalken kan enligt Mark- och miljööverdomstolen inte anses utgöra något absolut hinder för att meddela nya villkor, men den omständigheten att omprövning ska ske enligt den nationella planen bör beaktas vid den samlade bedömningen.

I fråga om ansvaret för utredningen i villkorsfrågan finns det i ett fall som detta skäl att tillämpa ett liknande resonemang som Mark- och miljööverdomstolen har utgått från vid omprövning av vattenkraftverk för anläggande av fiskvägar (se dom den 12 februari 2014 i mål nr M 1423-13). I det målet uttalas att Kammarkollegiets ansökan ska innehålla bl.a. en grundlig miljöutredning som visar behovet av nya eller ändrade villkor och vilka risker sådana villkor kan medföra, samt att det även bör ges in en teknisk beskrivning som visar att det är möjligt att utföra det som föreslås. Verksamhetsutövaren, som i allmänhet är väl förtrogen med förhållandena på platsen och verksamheten som sådan, har sedan att medverka och kan inte enbart hänvisa till brister i kollegiets utredning.

Det är ostridigt att lång tid gått sedan de gällande villkoren för verksamheten vid Åmot kraftverk formulerades i omprövningsdomen 2009, liksom att det sedan dess skett viss teknikutveckling. Utredning kring vilken teknikutveckling som skett, liksom utredning i övrigt, saknas dock i princip helt i målet. De villkor som länsstyrelsen först i Mark- och miljööverdomstolen har föreslagit är både sådana som skulle kräva mer utredning för att kunna prövas (t.ex. villkor om passageeffektivitet) och sådana som idag får anses utgöra standardvillkor i sammanhanget (t.ex. villkor om att arbeten ska utföras så att grumling i möjligaste mån undviks). Det har inte gjorts gällande att något av villkoren behövs för att avhjälpa någon akut brist i kraftverket. Det har inte heller framkommit att de föreslagna villkoren inte i och för sig skulle rymmas inom ramen för gällande villkor, tillsyn eller egenkontroll, låt vara att en sådan lösning inte är tillfredsställande i längden. Om inte länsstyrelsen, utan giltig anledning, hade avbrutit det inledda arbetet hade åtgärden redan varit genomförd i enlighet med de villkor som fastställdes 2009. Mark- och miljööverdomstolen understryker att länsstyrelsen har haft att göra en självständig bedömning av om statens betalningsansvar för åtgärden inte längre skulle gälla.

Målet om arbetstidsförlängning inleddes vid mark- och miljödomstolen i december 2018 och har därmed pågått i drygt tre år. Tidsutdräkten är inte hänförlig till Hela Krafts agerande. Arbetstidsförlängning kan enligt 24 kap. 2 § andra stycket miljöbalken medges med högst tio år, en frist som nu närmar sig. Under sådana förhållanden krävs det starka skäl för att målets avgörande ska fördröjas med hänvisning till behovet

av ytterligare utredning. Därtill framstår det som på många sätt mer ändamålsenligt att låta de frågor som nu lyfts bli föremål för den nära förestående helhetsprövningen inom ramen för den nationella planen för moderna miljövillkor. Vid en sammantagen bedömning anser Mark- och miljööverdomstolen därför att det inte finns anledning att meddela nya eller strängare villkor.

Sammanfattningsvis finns alltså skäl att medge förlängning av arbetstiden, men det saknas anledning att meddela nya eller strängare villkor. Det finns inte anledning att ifrågasätta den begärda tiden, dock kan förlängning, mot bakgrund av tioårsfristen, medges som längst till och med den 26 april 2024. Mark- och miljödomstolens dom ska ändras i enlighet med detta.

Mark- och miljööverdomstolen anser att de kostnader som länsstyrelsen och Kammarkollegiet har begärt ersättning för i Mark- och miljööverdomstolen inte har varit skäligen påkallade för att tillvarata det allmännas intressen i målet. Länsstyrelsen och Kammarkollegiet får därför stå för sina egna rättegångskostnader här.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2022-03-09

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Ingrid Åhman, referent, tekniska rådet Ingrid Johansson och tf. hovrättsassessorn Hanna Björklund.

Föredragande har varit Karin Wallin.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-05-06
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 5065-18

SÖKANDE
Hela Kraft AB

Ombud: C.H.

Ombud: Advokat V.F.

SAKEN
Ansökan om förlängning av arbetstid avseende byggande av omlöp (fiskväg) vid
Åmot kraftverk, Arvika kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår ansökan.

Dok.Id 422349

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.vanersborgstingsratt.domstol.se	0521-27 02 80	måndag – fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

Miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt beslutade den 19 maj 2009 (mål M 1119-08) på talan av Kammarkollegiet bl.a. om skyldighet för tillståndshavaren att vid Åmot kraftverk inrätta, sköta och bibehålla en fiskväg samt att Staten skulle utge tre miljoner kr för den ersättningsberättigande förlust som talan medförde för tillståndshavaren. Arbetena skulle enligt domen vara utförda inom tre år från det att domen vunnit laga kraft.

Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt beslutade därefter den 8 april 2015 (mål M 880-14) att förlänga arbetstiden till två år efter att den nya domen vunnit laga kraft. Domen vann laga kraft den 30 december 2016 sedan Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen inte meddelat prövningstillstånd.

HELA Kraft AB, som numera äger Åmot kraftverk, har den 18 december 2018, ansökt om ytterligare förlängning av arbetstiden.

YRKANDEN M.M.

HELA Kraft AB yrkar i första hand att den tid i punkt 4 i mål M 1119-08 (Åmot) inom vilken arbetena att anlägga omlöpet ska vara utfört ska förlängas med två år samt att tvåårsfristen ska beräknas från det att denna dom vunnit laga kraft. I andra hand yrkas att villkor 4 i mark- och miljödomstolens dom den 19 maj 2009 i mål M 1119-08 ska ändras enligt följande.

"Arbetena ska vara utförda senast två år efter det att denna dom vunnit laga kraft".

ANSÖKAN

HELA Kraft AB har redovisat sin ansökan enligt följande.

HELA Kraft AB har giltiga skäl för förlängning av arbetstiden samtidigt som synnerliga olägenheter skulle uppkomma om tillståndet förfaller i nu aktuell del.

I förekommande fall påkallas ändringen av villkoret av omständigheter som inte förutsågs när domen meddelades. Sökande får vidare anses ha giltiga skäl för dröjsmålet.

Då Kammarkollegiet 2008, i syfte att möjliggöra fiskvandring förbi kraftverket, begärde omprövning av villkoren för vattenverksamheten vid Åmot kraftverk ägdes kraftverken av Fortum Generation AB.

Enligt domen anges i Kammarkollegiets ansökan under rubriken Arbetstid följande: "Den effektiva tiden för att anlägga fiskvägen beräknas till 1,5-2 månader. Med hänsyn till att arbetena till viss del är säsongberoende men främst för att varken Kammarkollegiet eller Länsstyrelsen disponerar egna anslagsmedel för den statliga finansieringen som avses ske har en byggnadstid på tre år begärts. Målsättningen är dock av naturliga skäl att snarast möjligt anlägga fiskvägen."

Domarna överklagades av Kammarkollegiet och Länsstyrelsen till Miljööverdomstolen där miljödomstolens dom (M 5404-09) fastställdes den 26 april 2011.

Hösten 2012 köptes kraftverken av Arvika Kraft AB, som övertog driften vid årsskiftet 2012-2013.

Förberedelser för byggnation och diskussioner med länsstyrelsen startades av Arvika Kraft AB vilket utmynnade i att byggtidsförlängning söktes för att kunna genomföra färdigställandet av fiskvägarna. Miljödomstolens dom (M 880-14) om byggtidsförlängning överklagades till Miljööverdomstolen, som beslöt (M 3807-15) att inte lämna prövningstillstånd. Även detta beslut överklagades. Högsta Domstolens besked om prövningstillstånd dröjde och den 4 december 2016 såldes kraftverken till HELA Kraft AB. Den 30 december 2016 meddelade Högsta Domstolen (Ö 3256-15) att prövningstillstånd inte lämnades.

HELA Kraft AB påbörjade omgående förberedelserna för byggnation och kontakter med Länsstyrelsen i Värmland. Efter långa svarstider från myndigheten beviljades till slut medel för en förprojektering av fiskvägarna. Sweco Energuide gavs i uppdrag och levererade den 17 september 2017 en förstudie, som presenterades för länsstyrelsen. Därefter tog processen definitivt stopp med hänvisning till att staten inte anser sig vara bundna till vad domen M 1119-08 säger om statens åtagande i

processen. Efter omfattande dokumentutväxling med domstolar, justitiekanslern och Kammarkollegiet beslutar HELA Kraft AB att ansöka om fastställsetalan mot staten, något som vid färdigställandet av denna ansökan ännu inte kommit att avgöras. Målet handläggs för närvarande av Vänersborgs tingsrätt (mål T 1819-18).

Skälet för byggtidsförlängningen är således att tvist råder kring statens ansvar för att finansiera byggandet av fiskvägarna och därför är det nödvändigt att invänta resultat av processen med fastställsetalan och därpå kommande processer. Mot bakgrund av den anledningen får sökanden anses ha giltiga skäl för dröjsmålet och att synnerliga olägenheter skulle uppkomma om tillståndet förfaller i nu aktuell del.

INKOMNA YTTRANDEN

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har avstått från att yttra sig.

Länsstyrelsen i Värmlands län avstyrker ansökan om ytterligare förlängd arbetstid och anför i huvudsak följande.

Hela Kraft AB köpte kraftverket den 4 december 2016. Skäl till förlängd arbetstid är enligt bolagets ansökan en pågående tvist om ansvar att finansiera en fiskväg vid kraftverket.

Omlöpet är inte anlagt inom föreskriven tid. Det pågående målet om vem som ska betala bolagets skyldighet att anlägga omlöpet hanteras i särskild ordning och är enligt länsstyrelsens mening inte giltigt skäl för att förlängningsansökan ska beviljas. Sökanden redogör inte för några synnerliga olägenheter som skulle uppstå om förlängningsansökan skulle avslås.

Bolaget har hela tiden kunnat fullgöra sina skyldigheter om miljöanpassning med egna medel. Att omlöpet, som enligt domen tar 1,5-2 månader att bygga, inte är byggt än är en omständighet i detta mål.

Om domstolen ändå finner att ansökan ska bifallas borde modernare och strängare villkor föreskrivas med avseende på t ex bästa möjliga teknik, vilket ju ständigt utvecklas (Havs-och vattenmyndighetens rapport 2013:14).

Kammarkollegiet bestrider yrkandena om förlängd arbetstid och anför i huvudsak följande.

Kollegiet kan inte se att rekvisiten i 24 kap. 2 § MB är uppfyllda. Sökandebolaget har varken visat att det finns giltigt skäl för dröjsmålet, eller att det skulle uppstå synnerliga olägenheter om tillståndet förföll.

Den som förvärvar en verksamhet som omfattas av en miljödom, med villkor, får förutsättas vara beredd att innehålla villkoren. Att det utbrutit juridisk oenighet kring hur verksamhetsutövaren ska "bekosta" sina skyldigheter, är inte en omständighet som kan konstituera förlängd arbetstid.

Sökandebolagets motivering till att få beviljat förlängd arbetstid tycks vara bolaget har dåliga ekonomiska förutsättningar att innehålla sitt villkor och därmed bedriva lagenlig vattenverksamhet. Något giltigt skäl, av teknisk karaktär, finns inte.

Kollegiet anser att bolaget ska ha tillräcklig ekonomisk bärkraft att innehålla sina villkor, oaktat utgången av den tvisten. Att bygga de aktuella fiskvägarna torde vilken specialiserad konsult som helst kunna bistå med.

Vad stämningen mot staten kommer att innebära för sökandebolaget, ekonomiskt, ligger utanför miljöprövningen och sökandebolagets möjligheter att förutsäga.

Mangskogsälvarnas fiskevårdsområdesföreningar bestrider yrkandena om förlängd arbetstid och anför i huvudsak följande.

Norra Värmeln och Mangskogsälvarnas fiskevårdsområdesföreningar har genomfört omfattande biotopvårdarbeten i Slorudsälven och Bakälvarna för att förbättra

strömvattensystemen. Länsstyrelsen i Värmland har bidragit med stora ekonomiska resurser för att genomföra åtgärderna. Älvarna med dess tillrinning utgör lek och uppväxtmiljö för strömstationär öring och en storvuxen sjölevande öringstam från sjön Värmeln samt den hotade flodpärlmusslan. En förutsättning för att återfå väl fungerande strömvattensystem är fria vandringsvägar.

En långsiktig hållbar vattenkraft och en långsiktig hållbar biologisk mångfald i Slorudsälven/Mangälven med tillflöden innebär att vattenkraften har moderna miljötillstånd i linje med EUs ramdirektiv. I moderna miljötillstånd ingår fria vandringsvägar för fisk och andra vandrande arter, miljöanpassade flöden och minimitappningar för att undvika nolltappningar.

I anslutning till Gulesbyns vattenkraftanläggning i Slorudsälven finns ett modernt omlöp (fiskpassage) som bevisligen fungerar med de bilder på uppvandrande öring som Länsstyrelsens fiskräknare tagit. Det är den första uppvandringen av öring på flera hundra år förbi dammvallen.

Mangskogsälvarnas FVOF anser att arbetena med omlöpen (fria vandringsvägar) vid Åmot och Reynoldsfors vattenkraftsanläggningar ska igångsättas utan förlängd arbetstid.

SÖKANDENS BEMÖTANDEN

Hela Kraft AB har bemött inkomna synpunkter på följande sätt.

Kammarkollegiets synpunkter

Hela Kraft AB bestrider att det skulle saknas skäl att meddela förlängd arbetstid. Bolaget har i sin ansökan angett den bakgrund och de förhållanden som råder för kraftverket. Utöver detta kan konstateras följande. Det är Kammarkollegiet själva och även länsstyrelsen som har orsakat att de nu aktuella fiskvägarna inte är byggda än och att detta även fortsatt måste skjutas på framtiden. Redan innan Hela Kraft AB övertog de två anläggningarna pågick ett mål om byggtidsförlängning som nådde sin slutpunkt först då Högsta Domstolen inte meddelade prövningstillstånd. När detta beslut kom så hade Hela Kraft AB övertagit anläggningarna från tidigare

ägare Arvika Kraft AB. Det Hela Kraft AB då gjorde var att omedelbart ta tag i frågan om byggandet av fiskvägarna genom att försöka få en dialog med länsstyrelsen om hur arbetet skulle gå till samt hur de statliga medel för anläggningskostnaderna som framgår av domen skulle distribueras. Denna diskussion fördes initialt med länsstyrelsen men kom sedan att helt avstanna. Därefter har länsstyrelsen, med hänvisning till ett brev författat av Kammarkollegiet, angett att de numera anser att Staten inte ansvarar för anläggningskostnaderna. Då detta enligt Hela Kraft AB direkt framgår av domen för de anläggningen så såg man inget annat val än att stämma Staten. Detta görs inom ramen för det pågående målet T 1819-18 vid Vänersborgs tingsrätt. Huvudförhandling i målet skulle ha genomförts den 31 mars 2020 men blev inställd med hänsyn till Covid 19.

Den situation som nu råder är alltså att det pågår en tvist som gäller finansieringen av fiskvägen. Utan att denna fråga är klargjord så är det självklart så att det är omöjligt för Hela Kraft AB att anlägga fiskvägen. Det rör sig om så pass stora investeringar att bolaget i nuläget på egen hand inte kan finansiera anläggandet. Att i ett sådant läge ens påstå att det inte är frågan om giltiga skäl för dröjsmålet torde vara direkt felaktigt. I kommentaren till aktuellt lagrum 24 kap. 2 § miljöbalken talas om så pass i sammanhanget marginella skäl till försening som svårigheter att få fram personal och maskiner som giltiga skäl. I detta fall har vi ett pågående tvistemål som rör hela grunden för vilka medel som ska användas för att anlägga fiskvägen.

Beroende på hur tvisten utfaller medför det sinsemellan radikalt olika förutsättningar för Hela Kraft AB. Om fiskvägen skulle behöva anläggas idag saknas det helt medel för att finansiera detta; bolaget är relativt nystartat och med tanke på de senaste årens låga elpriser finns det ingen som helst ekonomisk buffert i bolaget. I förlängningen skulle en nekad byggtidsförlängning även medföra potentiell negativ påverkan på miljön. Detta då skälet för att införa villkoret om fiskväg var naturhän-syn. Om inte byggtidsförlängning medges så riskerar denna anläggning aldrig komma till stånd, vilket vore klart negativt. Detta måste självklart också vägas in och är enligt Hela Kraft AB att beteckna som en synnerlig olägenhet, både för bolaget och för det allmänna. Det är sammantaget således enligt bolaget direkt uppenbart att Hela Kraft AB:s yrkande om förlängning av arbetstiden ska bifallas.

Länsstyrelsens synpunkter

Vad gäller detta yttrande hänvisas till vad som anförts ovan under Kammarkollegiets yttrande. Utöver detta så kan konstateras att de uppskattningar som angetts i domen om såväl kostnader som arbetstid är enbart en mycket oklar uppskattning. Av ansökningshandlingarna framgår att det kommer att krävas omfattande detaljprojektering för att kunna genomföra anläggandet av fiskvägen. Detta då området där fiskvägen ska anläggas är kraftigt kuperat och det är troligt att det kan behöva göras mera avancerade anläggningsåtgärder såsom sprängning av berg. Den i ansökan angivna tidsramen, liksom budgeten, är därför behäftad med klara osäkerheter. Detta framgår också uttryckligen i ansökningshandlingarna, den av Kammarkollegiet anlitate konsulten anger att det finns betydande osäkerheter i dennes uppskattningar. Således är det ytterst vanskligt i detta läge att säga att det rör sig om ca 2 månaders arbete.

DOMSKÄL

Målets art och det redovisade underlaget för ansökan medför att domstolen anser att målet kan avgöras utan huvudförhandling (22 kap. 16 § andra stycket miljöbalken). Med hänsyn till målets omfattning och svårighetsgrad anser domstolen vidare att målet kan avgöras av en lagfären domare och ett tekniskt råd (2 kap. 4 § andra stycket lagen [2010:921] om mark. och miljödomstolar).

Om en tillståndshavare inte iakttar de bestämmelser som har meddelats i fråga om tid inom vilken arbetena ska vara utförda eller igångsättning ska ha skett förfaller tillståndet. Visar tillståndshavaren att denne har giltiga skäl för dröjsmålet eller att synnerliga olägenheter skulle uppstå om tillståndet förfaller, kan tiden för utförande eller igångsättning förlängas med högst tio år. Tillståndsmyndigheten får föreskriva nya eller strängare villkor efter vad som är skäligt. Ansökan om förlängning ska göras innan den föreskrivna tiden har gått ut (24 kap. 2 § MB).

Giltiga skäl för dröjsmål kan utgöras av oväntade och oförutsedda hinder som rent faktiskt hindrar ett utförande. Företagsekonomiska risker som normalt är förknippade med ett projekt utgör däremot inte sådana omständigheter som utgör giltiga

skäl. Synnerlig olägenhet anses uppkomma först om en åtgärd har utförts till en del (se prop. 1997/98:45 del II s. 254 och prop. 1981/82:130 s 566 samt Mark- och miljööverdomstolens dom den 17 maj 2016 i mål M 9024-15)

Mark- och miljödomstolen, som noterar att domen M 1119-08 inte förpliktar Staten att finansiera själva anläggandet, gör följande bedömning.

Bolagets ansökan om förlängning av ifrågavarande arbetstid har inkommit innan den i tillståndsdomen föreskrivna tiden har gått ut.

Vad Hela Kraft AB har anfört om att bolaget inte på egen hand kan finansiera anläggandet och att en tvist pågår angående finansieringen är, till skillnad från svårigheter att få fram personal eller maskiner, inte något som rent faktiskt hindrar utförandet och utgör därför inte giltiga skäl för dröjsmålet.

Inte heller kan vad som anförts om att villkoret om fiskväg infördes av naturhänsyn samt att det vore klart negativt om anläggningen inte kommer till stånd, utgöra synnerliga olägenheter då utförandet inte påbörjats till någon del.

Förutsättningar för att förlänga utförandetiden saknas. Ansökan ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 27 maj 2020.

Susanne Lindblad

Roger Ödmark

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Lindblad, ordförande, och tekniska rådet Roger Ödmark.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se